

LUCKY LUKE, AL ZEVENTIG JAAR VER VAN HUIS

De eenzame cowboy

Zeventig jaar geleden besteed Lucky Luke voor het eerst zijn paard, op naar nieuwe avonturen. Naar aanleiding van die verjaardag lijkt Morris, de Vlaamse bedenker van de bekendste cowboy van Europa, eindelijk de erkenning te krijgen waar hij recht op heeft. Onder meer met 'L'art de Morris', een grootse expo in het Franse Angoulême.

TOON HORSTEN

Als het over de geschiedenis van de Vlaamse literatuur gaat, worden sommige schrijvers meestal schromelijk over het hoofd gezien. Toch zijn sommigen van hen veruit de populairsten die de voorbije honderdvijftig jaar in onze contreien actief waren, met bakken internationale erkenning én zelfs een Nobelprijs Literatuur in de prijzenkast. De reden voor die miskening? Ze schreven in het Frans, en met de Vlaamse ontvoogding werd ook hun werk onder de mat geveegd.

Maurice Maeterlinck won de Nobelprijs, Gentenaar Franz Hellens schreef met *Oeil-de-Dieu* een van de lievelingsromans van Vladimir Nabokov, dichter Emile Verhaeren correspondeerde met alle groten van zijn tijd. En Jean Ray krijgt binnenkort een mooie heruitgave van zijn belangrijkste werk in Frankrijk, met korte introducties van de populairste Franse

schrijvers van het moment, Houellebecq inbegrepen. Zijn *Malpertuis* kennen we, wellicht vooral dankzij de verfilming van Harry Kümel met Orson Welles. Voor de rest herinnert Vlaanderen zich vooral de *Vlaamsche Filmkens* die hij in het Nederlands schreef onder het pseudoniem John Flanders.

Ook de stripwereld heeft zijn 'vergeten Vlaming'. Gaat het in de geschiedenisboeken vaak vooral over de Grote Vier (Willy Vandersteen, Marc Sleen, Jef Nys en Bob De Moor), dan is het toch Maurice De Bevere (1923-2001) die een personage bedacht dat in grote stukken van de wereld

wordt herkend: een cowboy die het in het Wilde Westen opneemt tegen het kwaad. Al kan dat kwaad, zeker als het de familienaam Dalton draagt, behoorlijk onnozel voor de dag komen.

Disney

In 1946 publiceerde De Bevere onder het pseudoniem Morris de eerste aflevering van Lucky Luke in een special van het weekblad *Spirou* en de Nederlandstalige tegenhanger *Robbedoes*. Het beeldverhaal was niet zijn eerste keuze. Hij wilde tekenfilms maken. Morris groeide op in de tweetalige Kortrijkse burgerij, studeerde aan het college van Aalst en volgde een cursus animatiefilm per correspondentie. Met succes, want hij vond een job bij een tekenfilmstudio in Luik. Onder meer André Franquin en Peyo, die later respectievelijk Guust Flater en De Smurven zouden bedenken, waren collega's. Maar begin 1946 ging de studio dicht, en net als zijn

Het beeldverhaal was niet Morris' eerste keuze. Hij wilde tekenfilms maken

1946 - 1956

1957 - 1966

1967 - 1976

1977 - 1986

bouwt een feestje

twee collega's besloot Morris om zich op het maken van strips toe te leggen. 'We dachten dat de strip verwant was aan de tekenfilm', zou hij daar later over zeggen. 'Maar dat is niet het geval. Pas veel later heb ik beseft dat het twee zeer verschillende media zijn, met andere mogelijkheden, met andere regels.'

De volgende 55 jaar zou hij zijn leven grotendeels aan zijn eenzame cowboy wijden, al ondernam hij in 1948 wel nog een poging om bij de Disney Studios onderdak te vinden. Met Franquin en collega-tekenaar Jijé trok hij naar de VS om te solliciteren bij Disney. Toen bleek dat er geen vacatures waren, trok het gezelschap naar Mexico, van waaruit ze al die tijd hun pagina's naar *Spirou* en *Robbedoes* bleven sturen. Franquin en Jijé keerden al snel terug naar België, maar Morris bleef nog tot in 1955 in New York.

Niet alleen las hij er Amerikaanse comics, hij werkte ook een tijdje als inktter in een

tekenstudio, wat zijn manier van werken en vertellen blijvend zou veranderen. Hij leerde er ook mensen kennen. Om te beginnen René Goscinny, de latere bedenker van Asterix, die ook scenario's voor Lucky Luke zou gaan schrijven. En scenarist Harvey Kurtzman, die op dat moment een nieuw tijdschrift voorbereidde. Morris zoog op wat hij rond zich zag gebeuren. Het personage van Lucky Luke zou er blijven door veranderen. 'De reeks is pas voor honderd procent een parodie op de bioscoopwestern geworden onder invloed van de eerste nummers van *Mad Magazine*, dat ik heb zien geboren worden', aldus

Morris. Toen ze allebei weer in Europa woonden, stuwden Morris en Goscinny de serie naar haar absolute hoogtepunt, met verhalen die bol stonden van de verwijzingen naar de typische verhaalelementen van de western. 'We hebben de clichés gebruikt,' gaf Morris toe, 'we kleedden onze personages zoals de figuren uit de films, niet zoals de mensen uit de echte Far West er hebben uitgezien.'

300 miljoen

Lucky Luke, zijn paard Jolly Jumper, Raptaplan ('de domste hond van het Wilde Westen'), de Daltons, Phil IJzerdraad, de Lucky Luke-versie van Billy The Kid, en het twintigtal doodgravers, waarvoor Morris zich liet inspireren door de paters uit zijn Aalsterse collegetijd: in 23 talen hebben ze fans. In de loop der jaren gingen er een slordige 300 miljoen albums met hun belevenissen over de toonbank. En er werden rond de personages games,

animatiefilms, *live action*-films en televisieseries (onder meer met Terence Hill in de titelrol) ontwikkeld. Alleen Morris bleef altijd wat in de schaduw: hij zocht de publiciteit niet op. Zijn familie trok die lijn ook na zijn dood door. Toen drie jaar geleden in Turnhout een handvol originele platen te zien was, was dat groot nieuws. Tot dan was er nagenoeg niets uit de kluisen gekomen.

Deze maand komt daar verandering in. Tijdens het festival van Angoulême opent een grote retrospectieve waar 150 originele tekeningen en platen te zien zullen zijn. Dat de expo *L'art de Morris* heet, is geen toeval: de aandacht wordt volledig toegespitst op het tekenwerk van Morris. Op de manier waarop hij zijn personages liet bewegen, op de invloed van de Amerikaanse strip op zijn pagina-indeling en manier van vertellen, op zijn gebruik van het contrast tussen wit en zwart, en op zijn steeds verder uitgepuurde tekeningen. Hoe de tentoonstelling er precies zal uitzien, valt af te wachten. Maar wát er te zien zal zijn, is bij momenten verbluffend, zoals blijkt uit de catalogus die vorige week bij uitgeverij Dargaud verscheen.

Zoals zo vaak werkt het in twee richtingen. De Vlamingen vinden dat Morris er vaak niet echt bij hoort omdat hij in de eerste plaats voor de Franstalige markt werkte, en aan Franstalige kant wordt geen moeite gedaan om meer te weten te komen over de afkomst van de man. De bibliografie van de catalogus omvat alleen Franstalige publicaties. Jammer, want de special die het Nederlandse blad *Strip-schrift* met Morris maakte en een artikel van archivaris Raf De Mey (ook bassist bij Intergalactic Lovers) over de collegejaren van Maurice De Bevere in Aalst, bevatten toch veel voor de samenstellers blijkbaar onbekende, verhelderende informatie.

'L'art de Morris', van 28/1 tot en met 18/9 in La cité internationale de la bande dessinée et de l'image in Angoulême. De catalogus (Franstalig) verscheen bij uitgeverij Dargaud en kost 45 euro.

Morris bleef altijd wat in de schaduw: hij zocht de publiciteit niet op

1987 - 1996

1997 - 2006

2007 - 2016

